

Οι σημειώσεις της Λήδας Πρωτοψάλτη

 rejected.gr/subs/views/theater/simeioseis-protopsalti.html

μια εβδομάδα πριν...

Ξέρετε ποιο είναι το αστείο; 27 Μαρτίου που είναι η Παγκόσμια Ημέρα Θεάτρου, εγώ έχω την ονομαστική μου εορτή. "Οσιομάρτυρας Λυδίας". Γιατί το όνομά μου στα χαρτιά είναι Λυδία. Αλλά, μόνο στα χαρτιά. Ο δάσκαλός μου ο Κουν, όταν του είπα το όνομά μου, είπε από εδώ και πέρα Λήδα, θα σε φωνάζουμε. Λήδα! Η μάνα μου που ήταν ευρηματική είχε φτιάξει χαρτάκια με τα ονόματα που ήθελε να μου δώσουν μαζί και των γιαγιάδων μου. Κι όταν ο παππάς με βάφτιζε, πήρε το χεράκι μου και με έβαλε στο καλάθι και τράβηξα το "Λήδα". Τότε, τα αρχαία ονόματα δεν θεωρούνταν χριστιανικά, οπότε και με είπε "Λυδία". Νάτη η ιστορία μου!

κείμενο | λήδα πρωτοψάλτη */* φωτογραφίες | λευτέρης τσινάρης */* επιμέλεια | γιώργος παπανικολάου + τάσος θώμογλου

Αν υπάρχουν παγκόσμιες μέρες για το θέατρο; Κάθε μέρα, κάθε βράδυ στο θέατρο γίνεται μια γιορτή, με πόνο. Καλό είναι να υπενθυμίζεται στον κόσμο το θέατρο. Είναι ανθρωποκεντρική Τέχνη. Το θέατρο ασχολείται με τον άνθρωπο και τις ανθρώπινες σχέσεις. Από τους αρχαίους μας τραγικούς έως σήμερα, θέατρο είναι ο άνθρωπος. Επειδή ο κόσμος είναι χαμένος στα προβλήματά του, εμένα μου αρέσει να λέμε "σήμερα είναι η μέρα του θεάτρου". Χαίρομαι που θα 'ρθω Θεσσαλονίκη, μια μέρα μετά. Μια κυρία προχθές με σταμάτησε στο δρόμο και μου είπε, "την άλλη Τρίτη που είναι παγκόσμια ημέρα θεάτρου, θα πάω στο θέατρο. Θα κάνω αυτό το δώρο στον εαυτό μου". Αυτό δεν είναι ωραίο; "

Ο κόσμος ξεχνάει. Ο κόσμος με τόσα προβλήματα που έχει, δυσκολεύεται να επιλέξει το θέατρο ως μέσο ψυχαγωγίας. Όταν "έφυγε" ο Κάρολος Κουν, έξω από την εκκλησία μαθητές του και θαυμαστές του Θεάτρου Τέχνης είχαμε μαζευτεί για να μπορούμε μέσα και ο κόσμος μας ρωτούσε ποιος πέθανε. Λέγαμε ο Κουν. "Ποιος είναι αυτός;". Οι Έλληνες ρωτούσαν "ποιος είναι αυτός;". Είναι ολέθριο για μένα. Αυτός που έκανε τομή στο ελληνικό θέατρο και εφάρμοσε τη μέθοδο Στανισλάφσκι. Για αυτόν ρωτούσαν. Αν ήταν ένας ποδοσφαιριστής, άραγε, θα γνώριζαν ποιος "έφυγε";

Ο Κουν ήταν άρρωστος στο νοσοκομείο και το έσκαγε από το δωμάτιο, να πάει στο θέατρο να δει πρόβα. Όλη η ζωή του Κουν ήταν το θέατρο. Και η προσωπική του ζωή, πάλι μέσα από το θέατρο ήταν. Το θέατρο ήταν τρόπος ζωής για εκείνον. Έτσι έμαθα κι εγώ. Το θέατρο υπήρξε ο τρόπος της ζωής μου. Δεν έμαθα άλλον. Η πρόβα είναι ζωή, αλλιώς είναι ψεύτικο και "κλωτσάει". Το 1956 είδε η αδελφή μου την παράσταση "Η Αγριόπαπια" του Ίψεν στο θέατρο Τέχνης, και γυρνάει στο σπίτι και μου λέει "μην το χάσεις". Αυτή η "Αγριόπαπια" εμένα με καθόρισε. Είχα δίπλα μου τον ηθοποιό να αναβλύζει ο ιδρώτας στο μέτωπο του, με την αλήθεια που έδινε στο ρόλο. Έτρεξα, είδα τη παράσταση και είπα μέσα μου "ή εδώ ή πουθενά". Η μητέρα μου με παρακινούσε να δώσω εξετάσεις και στο Εθνικό Θέατρο, να έχω κάτι ως

δεύτερη επιλογή, μα αρνήθηκα. Ή στο θέατρο Τέχνης ή πουθενά. Όταν έδωσα εξετάσεις, κρεμόταν η ζωή μου, από το αν θα με πάρουν. Δεν ήταν τρακ. Αγωνία για τη ζωή ήταν. 1957. Μόλις δεκαεπτά χρονών ήμουν...

για μια εβδομάδα θεάτρου.....

Με είχαν μάθει στα παρασκήνια όλων των θεάτρων που πήγαινα να δώσω συγχαρητήρια σε όλες τις παραστάσεις που παρακολουθούσα. Ο σκηνοθέτης-ηθοποιός Κώστας Μπάκας, ανέβαινε τα σκαλοπάτια του θεάτρου Τέχνης και δεν άντεχα άλλο. Πήγα πίσω του και τον ρώτησα αν πέρασα τις εξετάσεις. Και μυστικά με το χέρι στο στόμα μου είπε "πέρασες". Τότε ξεκίνησε η ζωή μου...

Κάποιος είπε, το χόμπι μου το έκανα επάγγελμα. Αυτό ναι, είναι σημαντικό, αλλά δεν αρκεί. Δεν είναι χόμπι το θέατρο. Είναι τρόπος ζωής. Αν ο πιο μεγάλος έρωτας ήταν το θέατρο ή μέσα στο θέατρο; Αχ... ο πιο μεγάλος έρωτας στη ζωή μου, είναι ο γιος μου. Το παιδί μου. Για αυτό το παιδί δίνω και τη ζωή μου. Αλλά, δεν χρειάζεται να μιλάω για έρωτες στα θέατρα. Τώρα πια, με τον άντρα μου, τον Ηλία Κατέβα, βλέπουμε πολλές παραστάσεις, λόγω του ελεύθερου χρόνου που έχουμε πια. Οι Έλληνες ηθοποιοί έχουν προχωρήσει. Έχουν γίνει καλύτεροι ηθοποιοί, από ό,τι λίγο παλαιότερα. Δεν μιλάω για Παξινού, Μινωτή, εποχή... αλλά λίγο κοντινές δεκαετίες. Υπάρχει εξάσκηση πλέον...

Η πρόβα είναι ιερό πράγμα. Αυστηρή είναι η πρόβα. Η πρόβα είναι, αν όχι όλη, η μισή παράσταση. Βασικά, η πρόβα είναι η παράσταση. Να σας πω και κάτι; Εγώ τους ρόλους μου τους βλέπω στον ύπνο μου. Είδα την ηρωίδα μου να περπατάει στον ύπνο μου, δίπλα μου. Την άλλη μέρα, στη πρόβα, έπαιξα σωστά το ρόλο. Το θέατρο απευθύνεται στη καρδιά. Το μυαλό δεν κοιμάται, αλλά το θέατρο χτυπάει ευαισθησία. Κατευθείαν καρδιά.

μια εβδομάδα μετά...

Ο Κεχαΐδης ξέρετε πώς έγινε συγγραφέας; Είδε τα μονόπρακτα του Τένεσι Ουίλιαμς με τίτλο ένα εξ αυτών το "Μίλα μου σαν τη βροχή" που είχε ανεβάσει ο Κουν, γύρισε στο σπίτι κι επηρεασμένος έγραψε το πρώτο του θεατρικό. Την επόμενη μέρα το πήγε στον Κουν, και του είπε "είδες χθες τη παράσταση; Ναι, ε; Πήγαινε γράψε πάλι και φέρτο μου". Κι έτσι ο Κεχαΐδης, μια κοτρώνα, σχεδόν βράχο στο ελληνικό θέατρο τοποθέτησε. Και παίζεται. Και θα παίζεται.

Αν έχουν όριο οι πρόβες; Αν ανακατεύονται με τη ζωή, για να είναι σωστές οι πρόβες; Βέβαια. Η πρόβα, το ψάξιμο, η ταύτιση είναι όλο το θέατρο. Οφείλεις να γίνει ένα με το ρόλο. Για τον Κουν, όταν γινόταν η πρεμιέρα, από εκεί και πέρα το παρακάτω των παραστάσεων δεν τον ενδιέφερε. Η πρόβα τον "έκαιγε". Γινόταν αυτό που ήθελε και προχωρούσε. Αν θα μπορούσα να είχα φύγει από τη ΣΤΟΑ, ενώ είχα προτάσεις; Δεν το μετάνιωσα ποτέ. Το θέατρο ΣΤΟΑ το αγαπώ πολύ. Πιο πολύ από όσο φαντάζεστε. Η ΣΤΟΑ μαζί με το Θανάση Παπαγεωργίου ήταν η ιστορία που θέλαμε να φτιάξουμε. Θέλαμε να μιλήσουμε στο κόσμο για ό,τι μέσα μας απασχολούσε. Θέλαμε για τη ζωή να μιλήσουμε. Ακόμη και για το θάνατο. Δεν έφυγα από τη ΣΤΟΑ. Μόνο όταν μεγάλωσα έφυγα από τη ΣΤΟΑ και "ανοίχτηκα". Έμεινα σε αυτό το θεατράκι γιατί πίστευα ότι πρέπει να δουλεύεις με τους ίδιους ανθρώπους, για να παράγεις Τέχνη. Ο Μπέργκμαν δούλευε με τους ίδιους συνεργάτες. Τους ίδιους, τους ίδιους. Αυτό, να ξέρετε, σε απελευθερώνει. Δεν χρειάζεται να πεις πολλά. Δουλεύεις την πρόβα σου, το ρόλο σου, την παράσταση. Σημασία έχει ο ηθοποιός να καταλαβαίνει τι πρέπει να κάνει. Να το αισθανθεί ό,τι του ζητά ο σκηνοθέτης. Αυτό είναι το άλφα και το ωμέγα για να ανεβάσεις μια παράσταση.

Ο ηθοποιός παίζει με το είναι του. Πάει στο γκρεμό δίπλα και τον αγναντεύει. Του χαμογελά του γκρεμού. Και πάντα υπάρχει ο κίνδυνος να πέσει μέσα του. Μια παράσταση που αγάπησα-ήταν πολλές- αλλά το "Άννα είπα" μου έδωσε μεγάλη χαρά. Ένας θεατρικός κραδασμός που συνέβαινε τα βράδια σε αυτή τη παράσταση, ανάμεσα στους ηθοποιούς και τον κόσμο. Ένα αλησμόνητο πάρε-δώσε. Το θέατρο είναι μια μνήμη στη καρδιά... Αχ... Πόσο χρονών είστε και θυμάστε ακόμα αυτό το έργο;

*κείμενο | λήδα πρωτοψάλτη
φωτογραφίες | λευτέρης τσινάρης
επιμέλεια | γιώργος παπανικολάου + τάσος θύμογλου*